

ARGUMENTARI SOBRE LES LLENGÜES D'ÀMBIT RESTRINGIT*

SOBRE LA PROTECCIÓ DE LES MINORIES

1. Què és una llengua minoritària?

N'hi ha moltes definicions, però potser la més entenedora és la del Consell d'Europa:

«El terme 'llengües regionals i minoritàries' comprèn les llengües que:

- a) s'utilitzen d'una manera tradicional en un territori concret d'un Estat pels membres d'aquell Estat, els quals formen un grup més petit que la resta de la població de l'Estat i
- b) són diferents de la llengua o de les llengües oficials de l'Estat; aquest punt no inclou ni els dialectes de la llengua oficial o llengües oficials de l'Estat ni la llengua dels immigrants».

2. Les minories lingüístiques, tenen alguna importància numèrica?

Tot i que no disposem de dades fiables o acceptades per tothom, es calcula que només a la Unió Europea les llengües minoritàries tenen entre 20 i 50 milions de parlants. Aquesta xifra supera la població de països com Àustria, Bèlgica, Dinamarca, Finlàndia,

Grècia, Irlanda, els Països Baixos, Portugal, Suècia o Luxemburg. És impossible d'establir-ne dades exactes, ja que es poden utilitzar diversos criteris demogràfics. No obstant això, es pot dir amb certesa que gairebé 50 milions de persones viuen en zones bilingües d'Europa, una xifra que excedeix la població total d'Espanya.

Cada Estat membre pot exigir que es reconegui, com a mínim, una llengua minoritària, i n'hi ha que en tenen més de vuit. D'una banda, Portugal i, de l'altra, Itàlia, França i Espanya són en els extrems oposats de l'escala de diversitat lingüística.

3. Com s'ha dit a vegades, les llengües minoritàries no tenen cap importància en l'Europa d'avui.

La diversitat lingüística europea és un avantatge que cal protegir: tot i que és la més baixa respecte als altres continents, Europa ha pogut assolir un nivell de desenvolupament que ens dona l'oportunitat de beneficiar-nos-en. «La protecció de les llengües històriques, regionals o minoritàries d'Europa, algunes de les quals estan a punt de desaparèixer del tot, contribueix a preservar la

riquesa cultural i les tradicions europees i a desenvolupar-les». En una Europa integrada, les majories lingüístiques desapareixen i, per tant, totes les llengües es converteixen en minories de més o menys importància. I mentre molts esperen amb il·lusió l'arribada de l'Europa totalment integrada, d'altres —si és que n'hi ha— els agradaria perdre la identitat lingüística i cultural durant aquest procés. Per tant, respectant la diversitat lingüística de cada Estat, ara és un bon moment per a preparar-se per a l'Europa del futur.

36 4. Hi ha persones que diuen que les identitats lingüístiques de les minories són coses del passat i que ja no cal amoïnar-s'hi.

Així, doncs, el 1996 ¿per què es va afirmar en un document europeu de gran importància que «les persones que pertanyen a minories nacionals tenen el dret a expressar amb llibertat la seva [...] identitat [...] lingüística [...], preservar-la i desenvolupar-la?».

5. Hi ha persones que pensen que la protecció i promoció de les llengües regionals i minoritàries dels diferents països i de les diverses regions d'Europa és una pèrdua de temps.

El Consell d'Europa no hi està gens d'acord i sosté que aquestes mesures «representen una contribució important a la creació

d'una Europa que té com a base els principis de la democràcia i la diversitat cultural.»

6. Val la pena intentar preservar les llengües minoritàries?

Fa més de trenta anys que en una declaració de la UNESCO es deia que «cada cultura té una dignitat i un valor que s'han de respectar i preservar».

A més, «totes les llengües són l'expressió d'una identitat col·lectiva i d'una manera diferent de percebre la realitat i descriure-la i, per tant, han de poder gaudir de les condicions necessàries perquè es desenvolupin en tots els àmbits».

7. Què poden aportar les llengües minoritàries i els seus parlants?

«El fet de respectar els drets de les persones que pertanyen a minories nacionals considerant-los part dels drets humans que es reconeixen a tot el món, és un factor decisiu per a la pau, la justícia, l'estabilitat i la democràcia de cada Estat.»

A més, els experts sostenen que «les minories nacionals constitueixen una part integral de la societat dels Estats en els quals viuen i [...] són un factor que enriqueix l'Estat i la societat de cada comunitat».

Finalment, com que d'una manera virtual tots els parlants de les llengües minoritàries, així com d'altres parlants de les llengües oficials de la Unió Europea que tenen una població més baixa, són

bilingües o multilingües, de fet tots aquests parlants són a l'avantguarda de la tendència mundial que promou el coneixement de diverses llengües, una qualitat que avui dia tothom necessita.

DRETS HUMANS I DEMOCRÀCIA

8. Els parlants d'una llengua minoritària, tenen menys drets que els d'una llengua majoritària?

No. En la Declaració Universal dels Drets Humans s'afirma d'una manera contundent que tothom té dret a gaudir de tots els drets i llibertats sense distincions a causa de la llengua.

9. Hi ha persones que diuen que els drets d'una llengua minoritària creen més problemes dels que solucionen.

Tanmateix, en diverses declaracions la CSCE (Conferència sobre la Seguretat i la Cooperació a Europa) insisteix que «cap persona que pertanyi a una minoria nacional no ha d'estar en desavantatge a causa de d'exercir o no exercir qualsevol dels drets [lingüístics]».

DRET I LEGISLACIÓ

10. A la Unió Europea, es protegeix cap grup lingüístic minoritari?

Oi tant que sí! Per exemple, el cas dels suecs a Finlàndia: tot i que no superen el 6% de la població total, gaudeixen d'un estatus constitucional que els garanteix

que la seva llengua sigui oficial dins l'àmbit estatal; també és oficial en tots els municipis que tenen un cert nombre o proporció de parlants del suec en el cens. La llengua dels catalans a Espanya gaudeix d'estatus oficial en gairebé tots els territoris on es parla: Catalunya, les Illes Balears i València. Els parlaments d'aquestes regions, anomenades comunitats autònomes, poden legislar per tal de garantir que els drets lingüístics dels habitants es respectin d'una manera plena. Un tercer exemple és el cas del gal·lès al Regne Unit. Fa poc temps que una llei parlamentària britànica ha permès crear un organisme oficial que té com a funció garantir que el gal·lès aconsegueixi el mateix estatus que l'anglès, en la pràctica, respecte a les gestions entre els organismes oficials i els ciutadans.

11. Hi ha cap tipus de política lingüística que protegeixi les minories?

No ben bé. Hi ha tantes situacions diferents, i la legislació i la política afecten la llengua en tants camps que resulta difícil d'establir-ne una tipologia vàlida. Tanmateix, podem distingir els casos següents:

- a) Aquells casos en què l'estructura central del país ha afegit al seu govern les llengües de tots els grups lingüístics que el constitueixen.
- b) Aquells casos en què les

llengües que el constitueixen (a part de la llengua oficial de l'Estat) gaudeixen d'estatus oficial, però només dins la regió o les regions on es parlen.

- c) Aquells casos en què les llengües que el constitueixen (a part de la llengua oficial de l'Estat) no gaudeixen d'estatus oficial dins la regió o les regions on es parlen, malgrat que tenen un suport important de les autoritats locals i/o regionals, sobretot en les àrees de cultura i dels mitjans de comunicació.

12. Què és la Declaració Universal dels Drets Lingüístics?

38

La Declaració Universal dels Drets Lingüístics és una temptativa que han dirigit el CIEMEN (Centre Internacional Escarré per a les Minories i les Nacions Ètniques) i l'International Pen Club per tal de definir els drets lingüístics de les persones en un món que cada vegada està més integrat.

Aquesta declaració es va aprovar per aclamació el dia 8 de juny de 1996 a la Conferència Mundial de Barcelona en què van participar 61 ONG, 41 Pen Club Centres i 40 especialistes en dret lingüístic. S'espera que la UNESCO aprovi aquesta declaració que ara mateix està en procés de revisió.

13. Es diu que la solució més bona és que els països ignorin l'existència de comunitats que tenen llengües minoritàries, i que els deneguin

qualsevol tipus de reconeixement.

El 1987 el Parlament europeu va recordar a tots els Estats membres que «calia que reconeguessin les minories lingüístiques del seu país davant la llei i que facilitessin la preservació i el desenvolupament de les cultures i les llengües regionals i minoritàries».

14. Hi ha persones que pensen que les cultures i les llengües minoritàries no necessiten cap tipus d'ajuda: sobreviuran o desapareixeran per si soles.

Tanmateix, el Comitè sobre els Afers Legals i els Drets dels Ciutadans del Parlament europeu no hi està d'acord: «Totes les llengües i cultures minoritàries s'han de protegir mitjançant un estatus legal i adequat.»

15. Hi ha qui creu que, quan s'arresta algú, és culpa d'aquesta persona si no entén la llengua de la policia i del jutge.

Això no és cert. «Qualsevol persona que s'arresti té dret que se l'informi de les causes de l'arrest i de les acusacions que se li imputen, en una llengua que pugui entendre.»

16. Hi ha persones que no entenen per què els noms de les persones i dels llocs no es poden escriure només d'una manera: en la llengua nacional

No obstant això, el 1987 el Parlament europeu hi va mostrar el seu desacord i va afirmar que els

Estats havien d'emprendre les mesures següents:

- a) reconèixer d'una manera oficial els cognoms i els noms dels llocs que estan escrits en una llengua regional o minoritària,
- b) acceptar els noms dels llocs i de les instruccions de les llistes electorals en una llengua regional o minoritària.
- c) A més, una Carta del Consell d'Europa disposa que els Estats han de «permetre l'ús o l'adopció dels cognoms familiars en llengües regionals o minoritàries a petició de les persones que hi estan interessades».

17. Pel que fa als registres civils, hi ha persones que creuen que només s'han d'escriure en la llengua de l'Estat.

Un grup d'experts que ha convocat l'Alt Comissariat sobre les Minories Nacionals de l'Organització sobre la Seguretat i la Cooperació a Europa no hi està d'acord, i afirma que tot i que ja s'han assolit alguns punts, «les persones que pertanyen a una minoria nacional tenen el dret d'adquirir els documents i els certificats civils de les institucions públiques regionals i/o locals tant en la llengua oficial o en les llengües oficials de l'Estat com en la llengua de la minoria nacional en qüestió. De la mateixa manera, les institucions públiques regionals i/o locals han de tenir els registres civils pertinents en la llengua de la minoria nacional».

LA CONSTRUCCIÓ D'EUROPA

18. S'afirma que la promoció de la diversitat lingüística es pot convertir en un obstacle a l'hora de construir una Europa unida.

Tothom vol contribuir a construir Europa, però ningú no vol perdre la identitat. Per tant, el fet de respectar la diversitat lingüística i fomentar-la és un aspecte indispensable en el procés de construcció d'Europa. Per tant, també, sembla raonable i positiu posar en pràctica allò que es predica en cada Estat.

El fet de respectar la diversitat lingüística és part de l'entrenament dels ciutadans europeus: l'Europa dels ciutadans és, abans que res, un lloc de trobades i de cooperació entre persones que tenen una llengua, una cultura i una història diferents. Si els europeus no demostren que respecten la diversitat lingüística i cultural del seu Estat membre, ningú no pot assegurar que puguin construir una Europa que tingui com a base el respecte cap als veïns o els companys.

Si aquest procés s'observa des d'un punt de vista europeu, el desenvolupament d'una estructura supranacional que considera arcaics la noció de l'Estat unitari, la desaparició de les fronteres internes i el creixement de la integració política i econòmica, implica que cada llengua, cada cultura i cada nacionalitat es converteixi en una minoria. Ningú

no vol que els altres els dominin o que els facin perdre la identitat i, en aquest context, l'experiència que els grups locals han acumulat en aquest àmbit esdevé un element fonamental per a aprendre com enfocar el mosaic lingüístic europeu.

*Extret de Jordi Bañeres i Miquel Strubell. *Discussion Manual on lesser-used languages*. European Bureau for lesser-used Languages. Dublin, 1998. Traducció: Mercè Jordana. Publicat amb l'autorització de l'European Bureau for lesser-used Languages.